

Broj 1369

Anatomska građa drveta

i

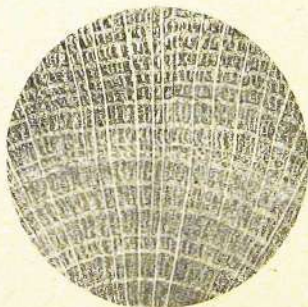
Uput za raspoznavanje našeg važnijeg drveća
i šiblja po njihovim anatomskim osobinama.

Napisao:

DR PETAR ĐORĐEVIĆ

redovni profesor beogradskog universiteta.

Sa 89 slika u tekstu.

Quercus macedonica DC. Orig.

Beograd

1930

PREDGOVOR.

Proučavanje anatomske gradje drveća ima, pored čisto naučne svrhe, i vrlo veliki praktičan značaj. Jer praktičara, a naročito šumara i tehničara interesuje anatomska gradja drveta u najvećoj meri s toga, što će ovi praktičari često morati prema jednom komadiću drveta odrediti vrstu, kojoj ta proba drveta pripada.

Za empiričare dovoljna je njegova dugogodišnja praksa, pa da raspozna neku vrstu drveta po spoljem izgledu jednog nepreradjenog ili preradjenog komadića drveta.

Često je i miris kakve vrste drveta dovoljan, pa da iskusan praktičar raspozna vrstu kojoj to drvo pripada.

Medju tim stvar je sasvim drugojačija, kada je u pitanju kakav početnik, naročito šumar ili tehničar, koji se tek mora uputiti, naučiti, da po izvesnim anatomskim oznakama odredi i vrstu, kojoj pripada kakva proba drveta. Takve odredbe drveta naročito su onda potrebne, kada je drvo već preradjeno, te je izgubilo sve one vidne oznake, po kojima bismo mogli lako raspoznati vrstu, kojoj ono pripada. Ovakvi slučajevi često se pojavljuju i u sudskim procesima, i najpozvaniji za rešavanje takvih problema nesumnjivo će biti šumar, koji je često i jedini kvalifikovani tehnički ekspert u svojoj okolini.

Iz tih razloga dakle, svaki školovani šumar, kao i tehničar koji se bavi drvenim građevinskim materijalom, mora biti dobro upoznat sa anatomskim osobinama bar važnijih vrsta našeg drveća, jer će samo na osnovu utvrđenih anatomske osobina pojedinog drveća moći dati precizan odgovor o kakvoj spornoj vrsti drveta, i odrediti je, naročito u preradjenom stanju.

Prema izloženome ovo će delo imati da posluži u prvom redu kao udžbenik drugog dela Denrologije studentima naših poljoprivredno-šumarskih fakulteta, a sem toga i svima

šumarskim i tehničkim praktičarima kao uput za raspoznavanje pojedinih, važnijih vrsta drveća i šiblja po njihovim anatomskim osobinama.

Kako pak za raspoznavanje drveća služe, pored njihovih anatomskih oznaka, i njihove fizičke osobine, to smo, pored opisa anatomske gradje pojedinih vrsta drveća izložili i njihove glavnije fizičke i tehničke osobine.

Na taj način student će biti u stanju da i bez mikroskopa odredi, bar približno, vrstu, kojoj pripada dotična proba drveta. A tek u slučaju da mu ta makroskopska metoda ne bude dovoljna, poslužiće se lupom ili mikroskopom, za koji mu je potreban i naročiti preparat, spravljen slobodnom rukom i brijačem kao lanak iver u raznim pravcima ose stabla ili grane, kao što ćemo to dočnije izložiti.

Najzad ovo delo sadrži, pored izloženoga, i nove odeljke i za nauku, jer je u njemu prvi put opisana anatomska gradja nekih naših specijaliteta, kao što je *Quercus macedonica* i *Pinus Peuce*, a opisi više vrsta drveća znatno su popunjeni vlastitim podacima.

Objavljujemo, dakle, ovo delo sa željom, da u prvom redu zadovoljimo jednu prešnu potrebu universitetske nastave, a sem toga da pružimo šumarskim i tehničkim praktičarima jedan naučno izradjen uput za njihove praktične svrhe, i nadamo se, da će ono poslužiti ovim namenama.

I DEO

Anatomska gradnja drveta.

Drvo je onaj deo stabla, grane ili korena, koji zaostane, kada sa njih oljuštimo spoljne mekane delove, a to je kora. Biljno telo, pa dakle i drvo nije kompaktno, već je sagrađeno od sićušnih ćelijica, a to su, kao što je poznato, šuplji prostori, koji su odvojeni jedan od drugoga zajedničkim pregradama. Da se o tome uverimo da je telo drveta zaista sagrađeno od ćelijica, a da su ćelijice opet grupisane u razna tkiva i sistema tkiva, koji obrazuju pojedine organe bilja, postupićemo na sledeći način. Od mladog izdanka kakve biljke, npr. od *Clematis vitalba* (bela loza, pavit) napravićemo poprečni presek (kolut) ispod samog vrha izdanka koji raste, pa ćemo ga staviti na jednu staklenu ploču u kap vode i pokriti ga staklenom pločicom, pa takav privremeni preparat posmatramo pod mikroskopom, prvo slabim, pa zatim jačim uveličanjem.

Pri tome ćemo videti, da taj odsečeni kotur zaista potseća na otvoreno saće meda, da je dakle sagrađjen od mnogobrojnih sićušnih ćelijica, koje čine osnovnu masu toga kotura.

U toj osnovnoj masi kotura, padaju u oči izvesne grupe ćelica svojom kompaktnijom gradnjom i sjajem, čime se jasno razlikuju od osnovne mase kotura.

Te ćelijične grupe pružaju se kao kakve vrpce od vrha izdanka koji raste, pa naniže kroz ceo izdanak, i poznate su nam kao likodrvjeni snopići (sl. 1).

Kod lišćara i četinara rasporedjeni su snopići u krug na poprečnom preseku mladog izdanka, dok su kod monokotilnih biljaka oni neppravilno rastureni po celoj površini poprečnog preseka, kao što se to vidi npr. na preseku stabla kakve palme.

Imena biljaka

	Strana		Strana
A.			
Abies pectinata DC.	32	Bjelomirna	110
Abotus	133	Borovac	52
Acer campestre L.	94	Borovnica mirisna	35
negundo L.	95	Brekinja	104
platanoides L.	94	Breskva	79
pseudoplatanus L.	93	Breza	108
saccharinum	131	Bujač	37
Aesculus Hippocastanum L.	112	Bukva	87
Afrikansko ružino drvo	132	Buxus sempervirens L.	111
Ailanthus glandulosa Desf.	64	Bzova	80
Alepski bor	46	C.	
Alnus glutinosa Gaert.	92	Carya alba Nutt.	123
incana DC.	91	Carpinus betulus L.	89
Araucaria Bildwili.	120	Castanea vesca Gaert.	73
Arbutus Andrachne L.	96	Cedrela odorata L.	129
Unedo L.	96	Cedrus Libani Barr.	120
Ariš	48	Celtis Australis L.	67
B.			
Badem	79	Cer.	70
Bagrem	62	Cirbelj	51
Bazga	80	Citrus aurantium	129
Bela hikorija	123	Cornus Mas L.	99
jova	92	Cornus sanguinea L.	100
topola	114	Corylus Avellana L.	90
vrba	114	colurna L.	91
Beli bor	42	Crataegus oxyacantha L.	103
brest	65	Crna lipa	95
dud	60	topola	116
jasen	58	Crni bor	44
Berberis vulgaris L.	67	brest	66
Betula alba L.	108	grab	103
pubescens Ehrh.	108	Crnica	86
verrucosa Ehrh.	108	Crni jasen	60
Blagun	71	Crnogabić	103
		Crvena kleka	37
		Crveni glog	103
		hrast	124

	Strana		Strana
Cupressus sempervirens L.	39	Jasenolisi javor	95
Cryptomeria japonica Don	122	Jasika	116
Cytisus Laburnum L.	73	Javor	93
Č.		Jela	32
Čempres	39	Jorgovan	82
Česmika	86	Juglans nigra L.	84
Čibutkovina	81	Junglas regia L.	83
D.		Juniperus communis L.	35
Dalbergia nigra Allen	127	nana L.	37
Diospyros ebenum Koenig	133	oxycedrus	37
Divlji kesten	112	phoenicea	37
orah	64	sabina L.	36
Douglas jela	49	virginiana L.	35
Dren	99	K.	
E.		Kajsija	79
Ebenovina	132	Kakrik	71
Erica arborea L.	97	Kalifornijski libocedar	123
Eucalyptus sp.	132	Kanadska topola	116
Eukaliptus	132	Kesten	73
Evonymus europaea L.	110	Kiparis	39
F.		Kitnjasti bor	47
Fagus silvatica L.	87	Kleka	35
Fenja	35	Klekovina	47
Ficus carica L.	85	Klen	94
Fraxinus excelsior L.	58	Komorika	107
Ornus L.	60	Konopljika	63
G.		Košcela	67
Ginkgo biloba L.	118	Koštan	73
Ginko	118	Krilata smrdljika	74
Glatki bor	52	Krkavina	81
Gluva smrč	37	Kruška	100
Gol čovek	96	Krvavo drvo	126
Gorun	68	Kun	94
Grab	89	Kurkovina	110
Guajacum officinale L.	128	Kvebračo	
Gvajak drvo	128	L.	
H.		Larix europaea L.	48
Haematoxylon campechianum L.	126	Laurus nobilis L.	98
Hrast plutnjak	124	Lavorika	98
I.		Leska	90
Ilex aquifolium L.	98	Libanski cedar	120
J.		Libocedrus decurrens Torr	123
Jabuka	102	Limba	51
Jagnjeda	116	Lipolist	95
Japanska kriptomerija	122	Liquidambar styracifluum L.	126
		Liñodendron tulipifera L.	125
		Lužnik	68
		Lj.	
		Ljutig	70

M.

	Strana
Magaričar	71
Mahagoni drvo	130
Maki drvo	118
Makedonski hrast	71
Mastina	106
Masijika	110
Mečja Lesta	91
Mečič	53
Mirisna borovnica	35
Mirta	110
Mleč	94
Močvarna taksodija	121
Molika	53
Maljava breza	108
Morus alba L.	60
Meta	110
Nunika	44
Myrtus communis L.	110

O.

Obalni mamutovac	122
Obična klokočika	131
smrdljika	75
Obični koprivič	67
Olea europaea L.	106
Orah	83
Ostrya carpinifolia L.	103

P.

Pajasen	64
Pajavac	95
Palisander drvo	127
Pasjakovina	80
Paulownia imperialis	133
Pazdren	80
Phyllirea latifolia L.	107
media Rehl	107
Picea alba Lk	41
excelsa	40
nigra Lk	41
Omorica Panč.	42
orientalis Lk	41
Pijol	47
Pinus Cembra L.	51
halapensis Miller	46
laricio Poir.	44
leucodermis Ant.	44
maritima Lamark	47
montana Mill.	47

Strana

Pinus Peuce Griesebach	53
palustris Mill.	121
pinaster Soland	47
pinea L.	47
silvestris L.	42
Strobis L.	52
Pirus communis L.	100
Pirus malus L.	102
Pistacia Lentiscus L.	74
Terebinthus L.	75
Pitoma loza	76
Pitomi bor	47
Planika	96
Planinska jova	92
vrba	113
Planinski brest	65
Platan	85
Platanus occidentalis L.	85
orientalis L.	85
Podocarpus macrophylla Don.	118
totara Don.	119
Pomoranča	129
Populus alba L.	114
canadensis Moench.	116
nigra L.	116
tremula L.	116
Primorski bor	47
Prunus amygdalus	79
armeniaca L.	79
avium L.	79
cerasus L.	79
domestica L.	78
Pseudotsuga Douglasii Carr	49
Pterocarpus erinaceus Poir.	132
Pustena paulownja	133

Q.

Quercus cerris L.	70
conferta Kit.	71
ilex L.	86
macedonica D. C.	71
pedunculata Ehrh	68
pubescens L.	71
rubra L.	124
sessillora Salisb.	70
suber L.	124

R.

Rhamnus cathartica L.	80
frangula L.	81

	Strana		Strana
<i>Rhus cotinus</i> L.	81	Šimšir	111
<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	62	Šimširika	76
<i>Rosa canina</i> L.	77	Šljiva	79
Rujevina	81		
Rus	64	T.	
Ruža	77	<i>Taxodium distichum</i> Rich.	121
S.		<i>Taxus baccata</i> L.	34
<i>Salix alba</i> L.	114	Teak drvo	133
<i>caprea</i> L.	113	<i>Tectona grandis</i> L.	133
<i>Sambucus nigra</i> L.	80	<i>Thuja occidentalis</i> L.	38
Sandal drvo	124	<i>orientalis</i> L.	38
<i>Santalum album</i> L.	124	<i>Tilia grandifolia</i> Ehrh	95
<i>Schinopsis balansae</i>	130	<i>parvifolia</i> Ehrh	95
<i>Sequoia gigantea</i> Den	122	Tilovina	63
<i>sempervirens</i> Endl	122	Tisa	34
Sibovina	100	Totar drvo	119
Sitna granica	71	Trepetljika	116
Sladun	71	Trešnja	79
Slatka granica	71	Tuja	38
Smokva	85	U.	
Smrdelj	75	Udika	109
Smrđljikovina	105	<i>Ulmus campestris</i> Spach	96
Smrđljiva lipa	95	<i>effusa</i> Willd	65
Smrča	40	<i>montana</i> Sm	67
Smreka	37	V.	
Smrekulja	38	Vez	85
Somina	36	<i>Viburnum Lantana</i> L.	109
<i>Sorbus aucuparia</i> L.	105	<i>Opulus</i> L.	109
<i>torminalis</i> Crtz	104	<i>Vitex agnus castus</i> L.	63
Srebrnolisti javor	131	<i>Vitis vinifera</i> L.	76
<i>Staphylea pinnata</i> L.	131	Vris	97
Stirakalni amber	126	Z.	
<i>Syringa vulgaris</i> L.	82	Zanovet	63
Svetlo drvo	128	Zelenika	98
<i>Swietenia mahagoni</i>	130		107
Š.			
Šibikovina	109		